

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням НТР Мезинського НПП

від «_» _грудня_ 2025 року № ____

в.о. директора Сидоренка В.А.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО КРАЄЗНАВЧУ ЕКСПЕДИЦІЮ «МІЙ РІДНИЙ КРАЙ»

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Краєзнавча експедиція «Мій рідний край» (далі – експедиція) є щорічним дослідницьким, науково-просвітнім заходом, що проводиться працівниками Мезинського археологічного науково-дослідного музею імені В. Є. Куриленка.

1.2. Експедиція спрямована на вивчення, збереження та популяризацію історико-культурної спадщини, природних особливостей, традицій та етно-культурних особливостей Новгород-Сіверського району.

1.3. У своїй діяльності експедиція керується чинним законодавством України, статутними документами музею та цим Положенням.

ІІ. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ЕКСПЕДИЦІЇ

2.1. Метою експедиції є виявлення, фіксація та вивчення етнокультурних особливостей місцевого населення, сприяння збереженню традиційної культурної спадщини, формування наукових матеріалів для подальших досліджень і освітніх програм, а також залучення громадськості до процесу збереження культурної ідентичності регіону.

2.2. Основні завдання експедиції:

✓ **Виявлення, фіксація та науковий опис об'єктів історико-культурної спадщини**, включно з архітектурними, археологічними, меморіальними та сакральними пам'ятками.

✓ **Здійснення комплексного збору етнографічних матеріалів**, що охоплюють усну історію, місцеві легенди та перекази, традиційні ремесла, елементи побутової та обрядової культури.

✓ **Документування елементів нематеріальної культурної спадщини**, зокрема традиційної вишивки, одягу, декоративно-ужиткового мистецтва, технік виготовлення виробів, локальних обрядів та ритуалів.

✓ **Проведення фото-, аудіо- та відеофіксації матеріальних і нематеріальних проявів локальної культури**, у тому числі об'єктів традиційної архітектури, предметів побуту, майстер-класів народних майстрів.

✓ **Збір та аналіз інформації про природні, історичні та культурні особливості території**, які формують локальну ідентичність регіону.

✓ **Вивчення регіональних діалектних особливостей та мовних практик**, запис зразків живої народної мови.

✓ **Проведення польових інтерв'ю, анкетування та спостережень серед носіїв традиційної культури, старожилів та представників місцевих громад.**

✓ **Первинне опрацювання, класифікація, систематизація та архівація зібраних матеріалів** з метою подальшого наукового дослідження, збереження та включення до музейних фондів.

✓ **Формування структурованої бази даних етнографічних та краєзнавчих матеріалів**, придатної для використання в освітніх, виставкових, музейних і дослідницьких проектах.

✓ **Сприяння розвитку дослідницької компетентності учасників**, формування в них відповідального ставлення до культурної спадщини та усвідомлення значущості її збереження.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕДИЦІЇ

3.1. Експедиція проводиться щорічно у визначені музеєм терміни згідно з річним планом роботи.

3.2. Організатором експедиції є Мезинський археологічний науково-дослідний музей імені В. Є. Куриленка.

3.3. До участі в експедиції можуть залучатися:

- працівники Мезинського НПП;
- учні та студенти закладів освіти;
- наукові співробітники, педагоги, краєзнавці;
- представники громадських організацій;
- усі зацікавлені особи, що підтримують мету експедиції.

3.4. Керівництво експедицією здійснюється призначеним координатором від музею.

3.5. За потреби можуть створюватися окремі тематичні групи: історична, етнографічна, археологічна, природознавча тощо.

3.6. Програма експедиції (Дод.1) включає:

- ознайомлення учасників з методикою польових досліджень;
- виїзди на територію Мезинського національного природного парку (Понорницька та Коропська територіальні громади) та суміжних територій (кількість залежить від масштабу дослідження);
- збір матеріалів (усних, письмових, візуальних);
- опрацювання та попередній аналіз зібраної інформації.

IV. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ

4.1. Учасники експедиції мають право:

- брати участь у всіх заходах у межах програми;
- отримувати консультації від фахівців музею;
- використовувати зібрані матеріали з дозволу організатора та з обов'язковим посиланням на експедицію.

4.2. Учасники зобов'язані:

- дотримуватися вимог техніки безпеки під час польових робіт;
- виконувати завдання керівника експедиції;
- бережно ставитися до природних та історико-культурних об'єктів;
- передавати зібрані матеріали до фондів музею або робочої групи.

V. ПІДСУМКИ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

5.1. За результатами експедиції проводиться опрацювання, систематизація та архівація матеріалів.

5.2. Підсумки роботи експедиції можуть бути представлені у формі:

- виставок;
- наукових і популярних публікацій;
- презентацій, звітних зустрічей, лекцій;
- оновлення музейних експозицій або освітніх програм.

5.3. Найактивніші учасники можуть бути нагороджені подяками, грамотами або рекомендовані до участі у подальших наукових проектах музею.

VI. ФІНАНСУВАННЯ

6.1. Експедиція фінансується за рахунок коштів Мезинського НПП, в структурі якого знаходиться Мезинський музей, а також інших джерел, не заборонених законодавством (гранти, партнерські програми, благодійні внески тощо).

6.2. Використання фінансових ресурсів здійснюється згідно з чинним законодавством та Положеннями Мезинського НПП.

VII. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Це Положення набирає чинності з моменту затвердження його науково-технічною радою Мезинського НПП.

7.2. Зміни та доповнення до Положення вносяться у порядку, встановленому музеєм.

Директор Мезинського археологічного
науково-дослідного музею
імені В.Є. Куриленка

Наталія СІРА

МЕТОДИКА КРАЄЗНАВЧОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ «МІЙ РІДНИЙ КРАЙ»

Етап 1. ПІДГОТОВЧИЙ

Вибір теми дослідження (актуальність, новизна, історичний ракурс).

Основні підготовчі дії:

1. Вивчення літератури та джерел з історії краю.
2. Планування маршруту експедиції.
3. Розподіл ролей: дослідники, фотографи, хроністи, інтерв'юери, картографи, екологи, етнографи.
4. Підготовка програми збору матеріалів і графіку виконання завдань.

Етап 2. ПОЛЬОВІ ЕКСПЕДИЦІЇ

(Кількість виходів залежить від масштабу дослідження)

Під час польових робіт виконується:

- Відвідування історичних пам'яток, архітектурних об'єктів.
- Екологічні дослідження (ліси, водойми, заповідні ділянки).
- Опитування місцевих жителів, запис легенд, переказів, спогадів.
- Збір етнографічних матеріалів.
- Дослідження традиційних ремесел та локальних промислів.
- Виявлення елементів нематеріальної спадщини.

Паралельно формується вміння:

- * працювати з першоджерелами;
- * проводити інтерв'ю;
- * здійснювати фото- та відеофіксацію;
- * організовувати екскурсії та міні-походи.

Етап 3. АНАЛІТИЧНИЙ

Обробка та систематизація матеріалів: фото, відео, карти, записи інтерв'ю, документи.

Оформлення зібраних предметів матеріальної та духовної культури.

Підготовка:

- карт-схем,
- презентацій,
- альбомів,
- відеозвітів,
- науково-популярних текстів,
- матеріалів до Літопису природи Мезинського НПП.

Етап 4. ПІДСУМКОВИЙ

Узагальнення результатів проводиться шляхом:

1. організації виставок, презентацій або конференцій.
2. Публікації матеріалів (за можливості).
3. Обговорення результатів, визначення перспектив нових досліджень під час проведення тематичних круглих столів та засідань НТР Мезинського НПП.

Форми фіксації: щоденники спостережень, таблиці, анкети, карти, фотозвіти.

Обладнання: фотоапарат, відеокамера, диктофон, блокноти, планшет, GPS.

Безпека: аптечка; інструктаж із техніки безпеки перед виходом; контроль маршруту та умов пересування.

5. ДОДАТКИ ДО МЕТОДИКИ

5.1. Послідовність організації краєзнавчої роботи

1. Розповідь про першу історичну згадку про село (місто).
2. Збір або впорядкування матеріалів:

- історія заснування, назви;
- освоєння території, забудова;
- перші поселенці, заняття;
- демографія;
- соціальний та національний склад населення;
- історія вулиць, площ;
- визначні місця;
- архітектурний розвиток;
- видатні особистості.

5.2. Схема підготовки матеріалів до написання історії вулиці

- історія назви;
- ключові події;
- забудова та перспективи розвитку;
- історія підприємств і закладів;
- історія будинків;
- біографії відомих мешканців;
- пам'ятки культури.

5.3. Схема дослідження історії школи

- дата побудови;
- ініціатор створення;
- перші вчителі;
- роль школи в житті громади;
- видатні випускники;
- сучасні досягнення.

5.4. Етапи роботи над проектом

- пошуковий;
- аналітичний;
- практичний;
- презентаційний;
- контрольний.

5.5. Схема дослідження усної народної творчості

- вид творчості;
- місце й дата запису;
- автор або виконавець;
- події, що лежать в основі твору;
- відомості про осіб, згаданих у творі;
- поширення твору;
- популяризація (гуртки, преса, радіо);
- дані про того, хто здійснив запис.

5.6. Послідовність етнографічного дослідження

- вид і назва об'єкта;
- давність і місцезнаходження;
- дата запису;
- автор;
- регіональна специфіка;
- поширення;
- популяризація;
- дані про того, хто передав або передав інформацію.

5.7. Схема для дослідження власного роду

1. Особисті дані учня.
2. Відомості про батьків і родину.
3. Дані про предків (3–4 покоління).
4. Фольклор родини, сімейні історії, легенди, пісні, перекази.
5. Походження прізвища.

5.8. Програма експедиції (шаблон)

1. Тема та питання для дослідження.
2. Мета експедиції.
3. Маршрут і район проведення робіт.
4. Тривалість роботи загалом та на окремих ділянках.
5. Склад групи та завдання кожного учасника.
6. Методичні поради до тем дослідження.

5.9. Опитувальник для збору інформації (універсальний)

1. Офіційна назва об'єкта.
2. Місцева вимова назви.
3. Опис об'єкта й місцезнаходження.
4. Народні повір'я, оповідки, пов'язані з об'єктом.
5. Місце запису, дані інформатора.
6. Ініціатор запису.